

Odontologų paslaugos namuose

~

Dental services at home

Stomatologické služby v pohodlí domova

by

Edita Vitě

LRT Radio program "Morning Sounds" / Lietuvos nacionalinis radijas
ir televizija

SYNOPSIS

Odontologų paslaugos namuose

Dalis jų negali vaikščioti, sėdėti, dar dalis net judėti. Lietuvoje apie šešiasdešimt tūkstančių žmonių turi sunkią negalią. Tačiau, be pastangų susigyventi su turima negalia, jie priversti kęsti dantų skausmą, nes atsisėsti į odontologo kėdę negali. Šešerius metus Lietuvos valdžia žada, kad sunkią negalią turintys žmonės odontologų paslaugų sulauks namuose. Tačiau iki šiol mobiliosios odontologų komandos tokio leidimo iš valdžios nesulaukia.

Dental services at home

Some of them cannot walk, sit, or even move. In Lithuania, around sixty thousand people live with severe disabilities. But in addition to the daily challenges of their condition, many are forced to endure toothaches because they physically cannot sit in a dentist's chair. For six years now, the Lithuanian government has been promising that people with severe disabilities will be able to receive dental services at home. But so far, mobile dental teams are still waiting for official permission to provide those services.

Stomatologické služby v pohodlí domova

Někteří z nich nemohou chodit, sedět nebo se dokonce pohybovat. V Litvě žije asi šedesát tisíc lidí s těžkým zdravotním postižením. Kromě každodenních problémů spojených s jejich stavem jsou však mnozí z nich nuceni snášet bolesti zubů, protože fyzicky nemohou sedět na zubařském křesle. Litevská vláda již šest let slibuje, že lidé s těžkým zdravotním postižením budou moci využívat stomatologické služby v pohodlí domova. Mobilní stomatologické týmy však zatím stále čekají na oficiální povolení tyto služby poskytovat.

Original script

Prie lovos prikaustytus žmones su negalia slaugantys artimieji skundžiasi, kad dažnai ligoniams tenka kęsti dantų skausmą, nes jie negali gauti odontologo paslaugų į namus. Sveikatos apsaugos ministerija, šešerius metus dalijanti pažadus, ir vėl žada, kad jau šią vasarą odontologai galės atvykti pas sunkią negalią turinčius žmones. Dantis gydantys medikai kritikuoja valdžią, nes projektas skirtas tik atrinktomis gydymo įstaigoms. Kada žmonės su sunkia negalia pamirš dantų skausmą, domėjosi žurnalistė Edita Vitė

<< rg odontologai į namus 7'10>>

<< inter garsas dantų gręžimas>>

Vilnietės Lauros Vilkinienės sūnus Ignas neseniai sulaukė pilnametystės. Vaikinas nuo gimimo serga raumenų distrofija, nuo ligos jo kūnas sukrypęs, todėl negali atsisėsti į odontologo kėdę.

<< Laura pirma /Nugaros stuburo iškrypimas didelis ir tenka mamai raitytis ant tos kėdės, pagal sūnaus deformacijas, krautis jį ant savęs guldyt ir vyras laiko galvą, seselė iš vienos pusės, gydytoja taip pat susilenkus iš kitos pusės, ir va, tai va, mes gelbėjame tą dantį skaudantį. Tai ačiū Dievui, kad yra tokia gydytoja, tai tiesiog nežinau, visos mano maldos už ją. Nuvežti tenka gulintį, aišku, jį supanta, kenčia, kvėpavimo aparatą taip pat naudojam, dedam ant nosies, stengiasi kiek gali išbūti išsižiojęs su tėčio palaikymu>>

LRT Radijui pasakoja Laura Vilkinienė, aštuoniolika metų auginantį sunkią negalią turintį sūnų.

Vilniaus universiteto ligoninės Žalgirio klinikoje, kur dirba odontologai, kasmet laukia šimtai pacientų su negalia. Klinikos direktorė Vytautė Pečiulienė sako, kad vieni pacientai sėdi vežimėliuose, kiti vos judantys, tačiau dėl nepakeliamo dantų skausmo yra priversti atvykti į kliniką, nes kitos pagalbos jiems nėra.

<<Vytautė/ Neįgalieji žmonės mes labiau orientuojamės į pagalbą su bendrine narkoze arba jeigu vaikams su sedacija. Neįgalieji gali registruotis registratūroje, tai eilė yra apie 200 žmonių, tai čia kalba eina apie suaugusius, mes maždaug į dieną galime priimti apie 4 - 5 žmones. Čia tiesiog yra visos Lietuvos problema, tai būtent profilaktikos programų nebuvimas arba labai toksai atmetinas galbūt net ir požiūris ir koncentracija didžiausia į gydymą ir gydymo apmokėjimą, o realiai tai turėtų būti pirmi žingsniai tikrai nuo profilaktikos ir turėtų tikrai daugiau būti mokomi slaugos namuose dirbantys žmonės, sakykim, protezo išvalymą, burnos išvalymą ir ko tikrai labai labai trūksta.>>

Žalgirio klinikos direktorė Vytautė Pečiulienė. Klinikoje sutikti pacientai tikina, kad eilės pas odontologus ilgos, o paslaugų į namus tikrai labai reikėtų.

English script

Caregivers of bedridden individuals with disabilities report that their loved ones often suffer from tooth pain because they cannot get dental care at home. The Ministry of Health, having spent six years making promises, is once again saying that this summer, dentists might be able to visit patients with severe disabilities at home. However, dentists criticise the plan, since it only applies to selected institutions. Journalist Edita Vitė investigates when people with severe disabilities will finally be free from dental pain.

<Dentists for home visits 7'10 >>

<< Sound of dental drilling >>

Laura Vilkinienė from Vilnius says her son Ignas recently turned eighteen. The young man has had muscular dystrophy since birth. His body is severely deformed due to the illness, and he cannot sit in a dentist's chair.

<< Laura, first / His spinal curvature is so severe that I must twist myself in the chair, following my son's body shape and lay him on top of me. My husband holds his head, a nurse is on one side, and the dentist is bent over on the other side. And that's how we try to deal with his tooth. Thank God for our dentist—honestly, all my prayers go to her. We transport him lying down, of course, and he understands and endures everything. We use a breathing device on his nose. He tries to keep his mouth open with his dad's help, for as long as he can.>>

Laura Vilkinienė shares her story with LRT Radio — she's been raising a son with severe disabilities for eighteen years.

At Vilnius University Hospital's Žalgiris Clinic, which provides dental services, hundreds of patients with disabilities line up every year. The clinic's director, Vytautė Pečiulienė, says some arrive in wheelchairs, others can barely move, but all are forced to come because they have no alternative options.

<< Vytautė / We primarily provide help under general anaesthesia or sedation for children. Disabled patients can register at the reception, but the waiting list is about 200 people, just for adults. We can only see about 4 to 5 patients per day. This is a problem across all of Lithuania — a lack of preventive care programmes, and, frankly, an indifferent attitude. The system is focused on treatment and reimbursement, when really, it should start with prevention. We need more training for those working in care homes, such as how to clean dentures or how to maintain oral hygiene — skills that are seriously lacking.>>

Vytautė Pečiulienė, director at Žalgiris Clinic. At the clinic, patients we meet confirm that dental service wait times are long and that at-home care is urgently needed.

<< Žmonės/ Sunku patekti pas stomatologą? Sunkoka, iš tikrųjų, eilės labai didelės ir sunku prisiskambinti ir užsiregistruoti, vat sėdi tiesiog ir budi. Pagalvoji apie savo taip pat giminaičius, kurie negali nei išvažiuoti, nei išeiti, tai taip būtų puiku/ Mes jau 4 metai lankomės, laukiam ilgokai, bet dabar tai labai džiaugiamės, atvažiuojam, taip, atvažiuojam iš Lazdijų, važiuojam toli, bet tikrai paslaugom tai labai patenkinti. Kaip galvojat, ar ta paslauga tikrai būtų reikalinga? Jo reikėtų, kaime gyvenam, tai yra ten tų senolių, jie niekur nevažiuoja. Kenčia ir geria vaistus? Taip, taip, panašiai>>

Kalba pacientai, sutikti Žalgirio klinikoje, kur odontologinė pagalba teikiama žmonėms iš visos Lietuvos.

<< inter garsas >>

Būtent ši klinika prie šešerius metus vykdė bandomąjį projektą, kai gydytojai vyko į namus pas sunkius ligonius. Sveikatos apsaugos ministerija tąsyk žadėjo, kad tokios paslaugos bus prieinamos. Šiandien ministerija ir vėl žada, kad vasarą tokia paslauga turėtų atsirasti. Julita Juknienė, Pirminės sveikatos priežiūros odontologijos ir medicininės reabilitacijos priežiūros vyriausioji specialistė, sako, kad Europos Sąjungos Lėšomis finansuojamo projekto suma - 8 milijonai eurų, o kvietimai pasieks 24-rias gydymo įstaigas.

<< Julita pirma/ Projektas dar nėra startavęs, vasario 24 dieną ministro įsakymu buvo pasirašytas projekto finansavimo aprašas, tai reiškia, kad artimiausiomis dienomis jau įstaigos gaus tuos kvietimus dalyvauti šiame projekte ir galės parengti įgyvendinamuosius planus iki birželio pirmos dienos, tai reiškia, kad, na, nuo birželio pirmos jau galės pradėti ir teikti tas paslaugas, tiesiog bus patvirtintas tas įgyvendinimo planas ir vienos įstaigos anksčiau, kitos šiek tiek vėliau ir galės jau pradėti vykdyti tas paslaugas ir teikti paslaugas sunkių negalių turintiems pacientams jų namuose>>

Sako Julita Juknienė iš Sveikatos apsaugos ministerijos. Odontologų rūmų vadovė Vilma Brukienė sako, jai apmaudu, kad paslaugas galės teikti tik Atrinktos gydymo įstaigos.

<< Vilma /Šiandien situacija tokia, kad nu, kaip sako lietuvių liaudis, nei pakartas, nei paleistas. Ką dabar iš principo ministerija ir ruošia tą aprašą, bet jinai ruošia ne kiekvienam odontologui Lietuvoje, jinai ruošia tikrai tai projektinei veiklai, kur galės aplikuoti tikrai tam tikros gydymo įstaigos. Dar visiškai nepajudėjo iš mirties taško šitie projektai, tai kada sulauks visa Lietuva? Labai apmaudu. Ir svarbiausia, kad čia nieko nereikia, nei kažkokių tai dabar šiai dienai, tarkim, būtų kažkokia privati klinika, galbūt ir pacientas, jis nenori laukti tos viešosios paslaugos, gal jisai ir susimokėtų už tai, kad atvažiuotų tas gydytojas, bet nei viena, nei kita pusė, nei vieni negali dirbti, kiti negali gauti paslaugos, visi pacientai sėdi namuose ir tos pagalbos nesulaukia>>

Odontologų rūmų vadovei Vilmai Brukienei atsako ministerijos specialistė Julita Juknienė.

<< Patients / Is it complicated to see a dentist? Yes, it is. The waitlists are long, and it's hard to call and register, so you just sit and keep watch for an opening. You think about your relatives who can't leave their homes, and it would be great if this service existed. / We've been coming for four years, wait a long time, but we're happy with the care. We travel here from Lazdijai — it's far, but worth it. Do you think at-home care is truly needed? Definitely. We live in a village. There are elderly people who can't go anywhere. Do they just suffer and take painkillers? Yes, something like that.>>

These are patients interviewed at Žalgiris Clinic, which serves people from all over Lithuania.

<< Sound >>

This same clinic ran a pilot project six years ago, where doctors visited seriously ill patients at home. Back then, the Ministry of Health promised that such services would become widely available. Today, they're making the same promise again, as soon as this summer. Julita Juknienė, chief specialist for dental and rehabilitation care at the Ministry of Health, says the EU-funded project has an €8 million budget, and 24 institutions will be invited to participate.

<< Julita, first / The project hasn't started yet. On February 24th, the minister signed the project's funding description. This means that soon, institutions will receive invitations to join and prepare implementation plans by June 1st. So, from June 1st, services could begin, depending on when each institution finalises their plans. Some might start sooner, others later, but then services can be delivered to severely disabled patients at home.>>

So says Julita Juknienė from the Ministry of Health. But the president of the Dental Chamber, Vilma Brukienė, is disappointed that only selected institutions will be allowed to offer these services.

<< Vilma / The current situation is what Lithuanians might call "stuck in no-man's land." The ministry is preparing the framework, but it's not for all dentists — just for selected institutions in this project. Nothing has really moved yet. When will the rest of Lithuania get help? It's disheartening. And worst of all, it wouldn't take much. Imagine a private clinic where maybe a patient would even pay to have the dentist come to them. But clinics can't offer the service, and the patients can't receive it. So, all the patients are stuck at home without help.>>

Ministry representative Julita Juknienė responds to the president of the Dental Chamber, Vilma Brukienė.

<<Julita antras/ Taip, tikrai tas procesas, jisai užtruko ir mes galbūt tikėjomės, kad, na, jau startuos 24 metų 3 - 4 ketvirtį, tai tikrai dėl to labai gaila, bet na, bet dabar turime tą rezultatą, Kad iš tikrųjų yra pasirašytas tas finansavimo aprašas. Vis dėlto atsiremiam į tai, kad norime būtent projekto ribose suprasti, kokios tos paslaugos iš tikrųjų yra galimos teikti tiek namuose, tiek globos įstaigose, kokias tas paslaugas galėtų iš tikrųjų teikti specialistai, kad jas atlikti saugiai, kad vis dėlto tai, nebūtų kažkokios papildomos ir rizikos ir infekcijų kontrolei, išsaugant. Tai mūsų toksai lūkestis, kad pradėjus įgyvendinti šitą projektą tikrai greitu metu turėtų pasimatyti, ką iš tikrųjų gali atlikti odontologai, ką gali tokios komandos atlikti būtent paciento namuose, nes kad būtų apsaugoti ir pacientai, ir specialistai>>

Julita Juknienė, ministerijos vyriausioji specialistė.

Jurbarko rajono meras ir Savivaldybių asociacijos Sveikatos reikalų komiteto pirmininkas Skirmantas Mockevičius sako, kad pagelbėti žmonėms su sunkia negalia būtina, ypač tai aktualu regionuose. Tačiau gydymo įstaigoms planuojamas finansavimas kelia abejonių.

<< Skirmantas/ Kvietime sąlygos netenkina. Vienas iš dalykų, tai, kad neužtikrinama bazinės įrangos pirkimui finansuojama, skiriama suma, nes bazinė įranga reikalinga, ar tai būtų viešoji įstaiga Antakalnio poliklinika, komanda reikalinga yra, ar tai būtų mažesnės savivaldybės, ta įranga, su kuria važiuoja komanda odontologu pas pacientą, yra vienoda visoje Lietuvoje, o finansavimas yra skirtas pagal prisirašiusių pacientų skaičių poliklinikos ir tarkim, gaunasi, sumos iki 15000 projekte skiriama vienai poliklinikai, visa bazinė įranga kainuoja daugiau negu 50000>>

Sako Jurbarko rajono meras Skirmantas Mockevičius.

<< Inter garsas instrumentų ir gręžimo>>

Jei odontologai galėtų pas Igną atvykti į namus, šeimai tai būtų didelė pagalba, sako mama Laura Vilkinienė. Nors dantis sūnui ji stengiasi valyti kasdien, to nepakanka.

<<Laura antra/ Kai ligonis savo vietoj, jisai savo lovoj ir prie jo prieiti būtų paprasčiau, atlikti, pavyzdžiui, higieną, apžiūrą dantų ir tiesiog užkirsti kelią galbūt tokioms baisioms komplikacijom, apžiūra tikrai, manau, išgelbėtų ir atitolintų. Dabar mes kaip eiliniai pacientai, turim skambint, laukt ten pusę metų eilė, iš tikrųjų reikalas dažnai, na, degantis ir tas nuvažiavimas mūsų tikrai labai labai komplikuoatas ir mums reikia tikrai pagalbos, reikia ne tai kad fizinės pagalbos, mums reikia net ir intelektualinės pagalbos, kas padėtų mums sugalvoti tuos rebusas, kaip prieiti, kur gauti, kur prieiti, ką padaryti galim>>

Sako vilnietė Laura Vilkinienė, aštuoniolika metų auginantį sūnų su raumenų distrofija.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija suskaičiavo, kad pernai Lietuvoje gyveno apie 230-imt tūkstančių žmonių su negalia. Iš jų apie 60-imt tūkstančių – su sunkia negalia.

Edita Vitė LRT Radijas

<< Julita, second / Yes, the process took longer than expected. We hoped it would start in Q3 or Q4 of 2024. It's unfortunate, but now we have the result that the funding framework is signed. Ultimately, we're relying on this project to help us understand what kinds of services can realistically be provided both at home and in care institutions — what specialists can safely deliver and how to ensure infection control is maintained without adding new risks. Our hope is that once the project is underway, we'll soon clearly see what dental professionals and mobile teams can do in patients' homes, in a way that protects both the patients and the specialists.>>

Julita Juknienė, the ministry's chief specialist.

Skirmantas Mockevičius, mayor of Jurbarkas district and chair of the Association of Municipalities' Health Affairs Committee, says support for people with severe disabilities is vital, especially in the regions. However, the planned financing for health institutions raises concerns.

<< Skirmantas / The conditions outlined in the proposal are unsatisfactory. One of the main issues is that the allocated funding does not cover the purchase of essential equipment. This basic equipment is necessary regardless of whether it's for a large public clinic like Antakalnis Polyclinic or a smaller municipal facility — the same mobile dental setup is required across Lithuania. However, the funding is based on the number of registered patients at a clinic. As a result, one clinic might receive up to €15,000, while the full set of essential equipment costs more than €50,000.>>

Skirmantas Mockevičius, mayor of Jurbarkas district.

<< Sound of dental instruments and drilling >>

If dentists could come to Ignas' home, it would be a great help, says his mother, Laura Vilkinienė. Though she tries to clean her son's teeth every day, it's not enough.

<< Laura, second / If the patient were in his own bed, in his own space, it would be easier to perform basic hygiene, dental check-ups, and prevent serious complications. A check-up could really help and delay problems. But now, we're treated like any other patient — we must call, wait six months, even though the issue is often urgent. Travelling is extremely complicated, and we need help, not just physical, but intellectual help too. Someone to help us figure out this whole puzzle: where to go, what to do, who to contact, what we can do.>>

So says Vilnius resident Laura Vilkinienė, who has been raising her son with muscular dystrophy for eighteen years.

According to the Ministry of Social Security and Labour, there were around 230,000 people with disabilities in Lithuania last year. About 60,000 of them had severe disabilities.

Edita Vitė, LRT Radio